

CESARZOWA (71) *sb f*

-ss- (1); -rż- (1).

-e- (3), -é- (1); -e- *Mącz*; -e- : -é- *OpecŻyw* (2:1); -a- (39), -å- (29); -a- *OpecŻyw* (3), *Murm*, *BielKron* (13), *Mącz*, *HistRzym* (15), *StryjKron*, *BielSjem*, *LatHar*, *WujNT*, *SkarKazSej* (2); -å- *SkarJedn* (6), *SkarŻyw* (23); o jasne; w końcowym -a wahania.

sg *N* cesarzowå (38); -å (33), -a (2), -(a) (3); -å : -a *SkarŻyw* (8 : 2). \diamond *G* cesarzow(e)j (16). \diamond *D* cesarzow(e)j (11). \diamond *A* cesarzowå (3) [cf też **CESARZOWA** *A* sg f]. \diamond *I* cesarzowå (1). \diamond *L* cesarzow(e)j (1). \diamond *pl N* cesarzow(e) (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde bez cytatu.

1. *Żona cesarza* (58) : ktorim Czełarzowa Iuliałzowa wiele panom znamienitym przy łwem dworze [...] pomagåła *FalZioł* V 90v; Ten Nárfełå Hetmånå Iuftinianowego/ ktory był niechciał przyiechåć do Cełårzowey do Konłtåntynopolå/ nånmowił iż przyiechał do Rzymå z Nåpuliey *BielKron* 163v, 158v [2 r.], 217v *marg*, 375v, 469; włzak Cełarż y Cełårzowa fiedzå ninie zå łtołem *HistRzym* 43v; Tedy Cełarż obrociwłzy łie ku Cełårzowey rzekł iey *HistRzym* 44v, 43v [4 r.], 44, 44v, 46 [2 r.], 46v [2 r.] (15); Cełarżowa zmiękczywłzy mężå Iuftyniana Cełarżå/ łtåråłå łię znowu o to/ åby Sylweryus Papież przywrocił na łwe miełce Antymå *SkarJedn* 135, 136, 137; Theophilus måiåc tę pomoc od Cełårzowey/ [...] ktorzy nań żåłowåć mieli/ iedny wyłtråłzył z miåłta/ drugie przedårował. *SkarŻyw* 89; Cełarżowå nic łię Cełarżå łtym nie rådzåc/ połåłå zacne pånie do niey *SkarŻyw* [223], 87, 88 [3 r.], [223] [2 r.], 224, 353 [2 r.], 455 [3 r.]; Y łåme Cełårzowe z nimi tåm łiadåły *BielSjem* 5; *SkarKazSej* 680a *marg*.

*W połączniu z imieniem [po imieniu (10), przed imieniem (7)] (17):*å Cełårzowa Eudoxynå po nim trzeciego dnia vmårłå. *BielKron* 158v; Tego to Cełårzowa Teodorå kazåłå przywieść do Konłtåntynopolå *BielKron* 163v; Mårtynå Cełårzowa. *BielKron* 166 *marg*; vchodziłå go Cełårzowa Agniełzkå/ iż łwoy gniew vmiårkował przeciw im *BielKron* 177; Tegoż roku pirwłzego dnia Måiå Cełårzowa Izåbellå vmårłå *BielKron* 191v, 217v; *SkarJedn* 130; Eudoxyå Cełarżowå Chryzołtom S. vpomina. *SkarŻyw* 88 *marg*, 88 [2 r.], 89, 319, 455 [2 r.]; 28 3 f Kunegundy Cełårzowey *LatHar* ++2; ktory też połåł był do Konłtåntyny Cełårzowey trochę prochu z tego łåncuchå vpiłowånego *WujNT* 508; Gdy Eufebia Cełårzowa hårdośćiå łwieckå wyniołå/ połåłå åby do niey Leoncyus biłkup przyłzedł on iey tåk włkazał *SkarKazSej* 680a.

2. *Włådczyni, panujåca; imperatrix* *Murm*, *Mymer*¹, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *augusta* *Murm*, *Cn*; *domina* *Cn* (13) : bo krolewå rzeczona ieft od milofierdziå/ a cełarżowå od frogięgo rołkazowaniå. *OpecŻyw* 189; Augusta. [...] Cełårzowa Imperatrix quibusdam vocabulum videtur illatinum. *Murm* 174; *Mymer*¹ 11; *Mącz* 280c; *SkarJedn* 210; A łam Cełfar Ian/ iåko go prołiåł/ był Oycem iey Chrzełnym/ z inłzemi Xiåżęty Greckimi/ y dał iey imię Helenå/ iåko y pierwłzey Cełårzowey łwoiey *StryjKron* 125; *Calep* 511a.

W połączniu z imieniem [po imieniu (2), przed imieniem (1)] (3): Nłceforus Cełårzem Konłtåntynopolłkim był dzyewięć lat po Irenie Cełårzowey *BielKron* 168v; Tołz piłze do Cełårzowey Pulcheryey *SkarJedn* 189; *SkarŻyw* 299.

Przen: Matka Boska (3) : a od wlfytkich przywitána/ vchwálona/ vtzciona/ ij vwielbiona/ iako krolewá milofierná/ ij cefarzowá motzná. OpecŻyw 181v, 189; Anielfka y náłzá Cefarzowa/ świętą przyczyną łwoią y cudem onym/ náznáczýłá łługę wielkiego/ Pánu Bogu. SkarŻyw 352.

Synonimy: carowa, carzyca, krolowa.

Cf CESARKINI

HG